

■ Štvrtročník Transparency International Slovensko

Milí priatelia,

verejné obstarávanie (VO) je dôležité z **hospodárskeho hľadiska**. Podstatná časť rozpočtových prostriedkov, ktoré my občania zverujeme do správy voleným orgánom (ústredným, krajským, mestským), sa spotrebúva na VO tovarov, služieb a stavebných prác. Svetové skúsenosti ukazujú, že dobrým VO sa ušetrí 5 až 15% vynaložených prostriedkov. Chceme, aby sme na Slovensku dosahovali rovnaké výsledky.

VO je však dôležité aj z **etického hľadiska**. Opakované prieskumy vypovedajú, že my občania sme presvedčení o úplatkárstve, klientelizme a iných formách korupcie vo VO. Po dozrieti je mnoho, ale presvedčivých dôkazov málo. A súdne rozhodnutia v tejto oblasti (aj tie sú zväčša vyvolané činnosťou utajených agentov) možno spočítat na prstoch.

Možnosť korupčných praktík vzniká nekorektným výkonom VO, nedostatkami v jeho vykonaní. Možno vysloviť presvedčenie, že väčšina nekorektných postupov vo VO nevzniká z korupčných pohnútok. Každú chybu alebo nedostatok v obstarávacích procesoch však možno korupčne zneužiť. To znamená, že **správne a zodpovedné VO je hlavným praktickým nástrojom v boji proti korupcii vo VO**.

Orientovať sa v týchto chýbách a nedostatkoch a prispieť k ich odstráneniu bolo **hlavným cieľom viackolového monitoringu VO** v mestských, regionálnych a ústredných orgánoch, iniciovaného TIS. Naše zistenia ukazujú napríklad na to, že obstarávanie v zmysle zákona o VO (ktorý je na bežnej legislatívnej svetovej úrovni) je zložitá, práčne, nákladná a časovo náročná. Viacerí obstarávatelia sa tak snažia vyhnúť uplatneniu zákona. Ak sa už uplatní zákon, je snaha využiť priame zadanie (ktoré sa má používať len v mimoriadnych prípadoch) na úkor súťažných metód. Ak sa aj použijú súťažné metódy, nepresné súťažné podklady (najmä nepresná špecifikácia predmetu obstarávania, podmienky účasti v súťaži a kritéria na výber najvhodnejšej ponuky) vytvárajú predpoklady na výber vopred dohodnutého dodávateľa. Monitoring ďalej ukázal, že sa málo používajú osvedčené jednoduché metódy obstarávania, ako sú spoločné obstarávanie, opakované obstarávanie podľa rámcových zmlúv, spoločné a elektronické obstarávanie. Na zabezpečenie korektného obstarávania nemajú verejní obstarávatelia vytvorené základné systémy, organizačné a kontrolné podmienky (plánovanie, audít, zverejňovanie). Navyše nie sú vypracované etické kódexy obstarávania a nepoužívajú sa pakty integrity.

Na odstraňovanie týchto nedostatkov dáva hodnotenie monitoringu celý rad odporúčaných opatrení. Súhrnne sú to **dve hlavné a ľahko realizovateľné opatrenia** – zabezpečiť seriózne, dobre pripravené, ľahko realizovateľné a voči všetkým partnerom korektné a spravodlivé obstarávanie a zabezpečiť zverejňovanie informácií o VO. Je to najdôležitejší prostriedok, ako presvedčiť verejnosť o správnosti konania verejného činiteľa. Zatiažovanie takých informácií je vždy príčinou podozrievania.

Jiří Vlach
spolupracovník TIS

Za pracovné miesto úplatok

(SME, 10. 9. 2005)

Riaditeľa prešovského úradu práce Eduarda S. obvinili, že pýtal od svojich dvoch podriadených po 15-tisíc korún za to, že ostanú

vo svojich funkciách aj po plánovanom novom konkurze na ich miesta. Je to prvá objavená úplatkárska aféra podobného druhu u nás. Jeden z odborových pre-

dákov Emil Machyna tvrdí, že o podobných úplatkoch, napríklad vo forme odovzdania prvej výplaty, majú neoficiálne informácie, ale nevedia ich dokázať. ◆

Šéfka licenčnej rady letela na futbal s majiteľom televízie

(PRAVDA, 19. 5. 2005)

Predsedníčka Rady pre vysielanie a retransmisiu Valéria Agócs bola 2. augusta na futbale v škótskom Glasgowe. Letela tam v lietadle, ktoré si objednal futbalový klub Artmedia. Jeho majiteľom je Ivan Kmotrík, ktorý vlastní aj televíziu JOJ. Licenčná rada

na čele s V. Agócs rozhoduje okrem iného aj o licenciách pre televízie, vrátane JOJ, ktorej ju má omedliho predĺžiť. V. Agócs tvrdí, že let do Škótska nijako nemôže ovplyvniť jej rozhodovanie a že televízia JOJ pravidelne dostáva pokuty za porušenie zákona. Neskôr však pove-

dala, že celú cestu si zaplatila, len o tom nemá doklad. Podľa zákona o ochrane verejného záujmu členovia licenčnej rady majú zakázané prijímať dary. Ak nejaký príjem, výbor pre nezlučiteľnosť funkcií im môže udeliť pokutu až do výšky 12-násobku ich mesačného platu. ◆

Do miliardovej kauzy vstúpila polícia

(HOSPODÁRSKE NOVINY, 9. 9. 2005)

Výšetrovateľ Úradu boja proti korupcii začal trestné stíhanie vo veci sprenevery, týkajúcej sa sporného prevodu pol druhej miliardy z Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania na účet súkromnej spoločnosti Cassovia BIC. Podľa polície dosiaľ neznámy páchatel protizákonne manipuloval

s peniazmi agentúry a podpísal zmluvu na výber správcovskej spoločnosti pre program rizikového kapitálu. Firma už peniaze agentúre vrátila. Štátny tajomník Ministerstva hospodárstva SR László Pomothy má v prípade jasno – financie previedol bývalý šéf agentúry Ľudovít Balco, ktorý tvrdí, že na to dostal mandát správnej rady. Aj

preto podal trestné oznámenie za ohováranie a poškodzovanie dobrého mena. Kauza predchádzala o. i. odvolaniu vicepremiéra a ministra hospodárstva Pavla Ruska. Premiér Mikuláš Dzurinda sa domnieval, že o prevode peňazí P. Rusko musel vedieť. Kontroly v agentúre stále pokračujú. Denne prichádzajú sťažnosti od podnikateľov na spôsob hodnotenia projektov. Podľa nich sa granty pridelovali netransparentne a nekorektné. ◆

Lekár odsúdený pre korupciu

(RÁDIO EXPRES, 8. 9. 2005)

Špeciálny súd v Pezinku uznal ružinovského gynekológa Martina Š. ob-

žalovaného z korupcie za vinného. Uložil mu 15-mesačný podmienený trest s odkladom na dva roky. Okrem

toho dostal peňažný trest 30 tisíc korún. Voči rozsudku sa obžalovaný na mieste odvolal. Prípacom sa bude zaoberať Najvyšší súd. Podľa obžaloby gynekológ požadoval úplatok za úspešný pôrod. ◆

Slota porušil infozákon, dostal pokutu

(SME, 26. 8. 2005)

Primátor Žiliny Ján Slotá má v krátkom čase druhýkrát problém so zákonom o slobodnom prístupe k informáciám. Obvodný úrad v Žiline rozhodol, že musí zaplatiť pokutu 1000 korún, lebo mestský úrad neinformoval ľudí načas.

Návrh na začatie konania podal Ivan Rončák, spolupracovník TIS a Alliance Fair-play. V apríli okrem iného požiadal, aby ho mestský úrad informoval o majetkových podieloch mesta Žilina v približne 11 spoločnostiach. Kým dostal odpoveď, uplynuli dva mesiace,

medzičasom sa dvakrát odvolával a raz odpoveď urgoval. Nedávno na J. Slotu dal podanie poslanec žilinského mestského zastupiteľstva Peter Ničik. Jeho advokát povedal, že keď J. Slotá rozhodol, že mu informácie neposkytne, v Žiline de facto infozákon prestal platiť. ◆

TIS INFORMUJE

Na tlačovej besede 20. 7. 2005 TIS prezentovala závery analýzy rozdelenia dodatočných daňových príjmov zo spoločnosti U. S. STEEL Košice.

V dňoch 22. – 24. 7. 2005 sa na Skalke pri Kremnici uskutočnilo stretnutie mimovládnych organizácií a jednotlivcov, ktorí sa venujú watchdogu na lokálnej úrovni. Stretnutie organizovala TIS za podpory organizácie Friedrich Ebert Stiftung. Viac na 3. strane. Akcii predchádzalo dvojdné turné predstaviteľov českého občianskeho združenia Oživení, ktoré sa venuje watchdogu v Prahe.

Začiatkom augusta sa v priestoroch TIS uskutočnila diskusia so zástupcami ministerstiev. Predmetom diskusie bola správa o verejnom obstarávaní týchto inštitúcií. Viac na 4. strane.

Zástupcovia TIS Marián Babitz a Rastislav Havran sa v dňoch 3. 8. – 6. 8. 2005 zúčastnili na workshope v estónskom Taline. Workshop bol zameraný na plánovanie a skoordínanie ďalších aktivít v rámci projektu Transparency Through Awareness, ktorý koordinuje sekretariát TI v Berlíne.

Stránka Podnikateľskej protikorupčnej charty (www.charta.sk) získala v súvislosti s projektom zameraným na implementáciu protikorupčných opatrení v podnikaní nový vzhľad a obsah.

TIS v spolupráci s organizáciou Partnerstvo pre prosperitu usporiada dňa 28. 9. 2005 seminár na tému Výhody a riziká verejno-súkromných partnerstiev. Viac informácií je na www.transparency.sk.

výber z TI Newsletter, Berlín, domácej a zahraničnej tlače

EURÓPA

UKRAJINA: PREZIDENT JUŠČENKO ODVOLAL VLÁDU

Jedným z najčastejších predvolebných sľubov ukrajinského premiéra Viktora Juščenka bol koniec banditizmu a rozsiahlej korupcie v krajine. Prezident však už stihol odvolať vládu vedenú premiérkou Julijou Tymošenkovou kvôli údajnému nedostatku „fímového ducha“. Rozbuškou ukrajinskej vládnej krízy bolo odstúpenie Olexandra Zinčenko z postu poradcu prezidenta a jeho následné výroky o korupcii v najvyšších politických kruhoch. Kvôli jeho obvineniam ešte pred rozpustením vlády rezignoval šéf Rady národnej bezpečnosti a obrany Petro Porošenko a vicepremiér Mykola Tomenko. P. Porošenko uviedol, že odstupuje, aby nebránil oficiálnemu prešetreniu údajnej korupcie vo vláde. M. Tomenko svoj odchod zdôvodnil tým, že už nemôže ďalej znášať „systém korupcie“ medzi Juščenkovými asistentmi a poradcami. J. Tymošenková a P. Porošenko boli hlavnými aktérmi rozporov v ukrajinskom vedení, údajne kvôli ekonomickým záujmom rôznych podnikateľských skupín. (www.transparency.org)

ČESKO/POLSKO: PODOZRENIE ZO STOMILIÓNOVEJ KORUPCIE

V prípade privatizácie petrochemického gigantu Unipetrol poľské úrady vyšetrojú podozrenie, že si českí a poľskí politici rozdelili rovným dielom úplatok vo výške 42 miliónov eur. Ide tak o podozrenie z jedného z najväčších korupčných škandálov v dejinách Českej republiky (ČR). „Česká stopa“ kauzy je založená na tvrdení poľského lobbistu Jacka Spyru a nahrávok jeho rozhovorov, kde J. Spyrta opisuje, ako sa malo v Čechách podplácať v súvislosti s Unipetrolom. Nahrávky tajne získal bývalý člen vedenia poľskej firmy PKN Orlen Krzysztof Kluzek, ktorá Unipetrol kúpila minulý rok od českej

vlády. K. Kluzek je kľúčovým svedkom v celej afére. Ako jediný z bývalých manažérov firmy sa rozhodol vypovedať. J. Spyrta nahrala taktiež česká komerčná televízia Nova pri rokovaní s bývalým tajomníkom premiéra Jiřího Paroubka Zdeňkom Doleželom. Hoci česká vláda dôveryhodnosť J. Spyru spochybňuje, poľská prokuratúra ho považuje za kľúčovú postavu. (www.ceskenoviny.cz)

PORTUGALSKO: KORUPČNÝ ŠKANDÁL V PORTUGALSKU MÁ MAŤ 171 OBŽALOVANÝCH

Rozsiahla úplatkárska aféra v portugalskom futbale bude mať 171 obžalovaných osôb. Denník Correio da Manhã informoval, že k obžalovaným patrí aj prezident FC Porto Jorge Nuno Pinto da Costa, množstvo rozhodcov a predovšetkým funkcionári druholigových klubov. Portugalská polícia tak uzavrela dvojročné vyšetrovanie. Postupne bolo predbežne zadržaných päť zo sedmich členov komisie rozhodcov portugalského zväzu a rada rozhodcov. Škandál vypukol, keď sa ukázalo, že klub Gondomar si dohovára

s prezidentom komisie nasadenie jednotlivých rozhodcov. (www.transparency.org)

NEMECKO: KEĎ DOZORNÉ RADY NEFUNGUJÚ

Spolu s manažérmi nemeckého Volkswagenu (VW) bol kvôli podozreniam z korupcie nútený rezignovať aj predák odborov Klaus Volkert. Zaplietol sa do škandálu, v ktorom figurujú úplatky do-

nažerov a aj o ich príjmoch. VW nie je vôbec jedinou firmou, v ktorej zlyhal vnútorný dozor. Korupčné škandály otriasajú i automobilkami BMW a Mercedes, potravinárskou firmou Rewe či výrobcom čipov Infineon. (**HOSPODÁRSKE NOVINY, 25. 8. 2005**)

AMERIKA

USA: NAJVÄČŠÍ PRÍPAD PAŠOVANIA SADDÁMOVEJ ROPY

K najväčšiemu samostatnému prípadu pašovania ropy z Iraku za režimu Saddáma Husajna došlo s americkým dovolením len niekoľko týždňov pred inváziou do Iraku v apríli 2003. Vyplýva to zo správy vyšetrovacej komisie vedenej bývalým šéfom americkej centrálnej banky Paulom Volckerom. Komisia obvinila vedenie OSN a členov Rady bezpečnosti zo zlého riadenia programu ropy za potraviny, ktorý mal poskytovať Iračanom počas sankcií OSN jedlo a lieky. Podľa komisie však taktiež jeho prostredníctvom získal Saddámov režim asi 10 miliárd dolárov na úplatkoch a ziskoch z pašovanej ropy. Podľa nej bolo v siedmich zásielkach vo februári a marci 2003 prepašovaných celkom 7,7 miliónov barelov ropy, ktorá bola predaná za veľmi nízku cenu. Keby sa predala za trhovú cenu v rámci programu ropa za potraviny, mohla by priniesť na humanitárne potreby asi 200 miliónov dolárov. Program, ktorý v rokoch 1996 až 2003 umožňoval Iraku predávať ropu a za zisky nakupovať potraviny, mal zmierniť účinky embarga, ktoré bolo na Irak uvalené počas invázie do Kuvajtu v roku 1990. Správa komisie neobviňuje osobne generálneho tajomníka OSN Kofiho Annana z korupcie, ale konštatuje, že jeho riadiaca činnosť nezodpovedala štandardom, o ktoré by sa mala OSN snažiť, pretože sa nevenovala pozornosť zreteľným dôkazom korupcie. (www.transparency.org a www.ceskenoviny.cz)

dávateľov, brazílske prostitútky a nákupy akcií pre odberárov. Jeho príbeh poukazuje na to, čo všetko sa bez vedomia vlastníkov môže odohrávať vo firme, v ktorej chýba fungujúca dozorná rada. Tá má úlohu kontrolovať, ako manažéri spravujú vlastníkom ich firmu. Nielen vo VW sa potvrdilo, že v Nemecku dozorné rady nefungujú správne, lebo mnoho ich členov sa ocitá v konflikte záujmov. Zákon nariaďuje, že v každej spoločnosti, kde pracuje viac než dvetisíc ľudí, musí aspoň polovica kresiel v dozornej rade patriť zástupcom odborov alebo zamestnancom. Práve dozorná rada rozhoduje o najímaní i prepúšťaní ma-

WATCHDOGERSKÁ SKALKA 2005

Transparency International Slovensko (TIS) v rámci svojich aktivít orientovaných na územnú samosprávu uskutočnila stretnutie aktivistov, venujúcich sa monitorovaniu činnosti tejto úrovne správy vecí verejných. Seminár bol podporený Nadáciou

Friedricha Eberta a uskutočnil sa v dňoch 22. až 24. júla 2005 v horskom hoteli Skalka pri Kremnici. Nadviazal na podobné stretnutie, ktoré sa uskutočnilo v júli 2004, a bol prínosom pre rozvoj watchdogerských aktivít na Slovensku.

Vladimír Pirošík vysvetľuje účastníkom seminára postupy pri občianskej kontrole mestských spoločností.

Semináru predchádzalo turné predstaviteľov českého občianskeho združenia *Oživení/Bohemian Greenways* po vybraných mestách Slovenska, ktorého cieľom bolo predstaviť aktivity českých watchdogerov, ktorí sa primárne venujú občianskej kontrole volených zástupcov a nakladaniu s majetkom v rámci mesta Praha. *Oživení/Bohemian Greenways* bolo zastúpené Tomášom Kramárom a Janom Bouchalom a na turné ich sprevádzal zástupca TIS Vladimír Pirošík. V rámci turné prebehlo päť seminárov s občianskymi aktivistami. Turné sa začalo v stredu 20. júla dvomi seminármi s aktivistami v Bratislave, pokračovalo na druhý deň seminármi v Žiline a Považskej Bystrici a skončilo sa v piatok 22. júla seminárom v Banskej Bystrici. Napokon sa účastníci turné pripojili k účastníkom stretnutia v horskom hoteli Skalka.

Samotný seminár sa začal v piatok popoludní príchodom účastníkov. Prvú prednášku rovnako ako celý seminár viedol V. Pirošík, pričom do diskusie o lokálnych watchdogerských aktivitách na Slovensku sa zapojili všetci účastníci seminára. Diskusia otvorila Watchdogerskú Skalku 2005. Vo večerných hodinách nasledovala prednáška Gabriela Šipoša, zaoberajúca sa monitoringom najvýznamnejších printových médií na Slovensku, ktorý je známy tiež ako Slovak Press Watch.

Sobotný program Watchdogerskej Skalky 2005 pozostával zo šiestich blokov, ktoré s malými prestávkami trvali od 10. hodiny dopoludnia takmer do polnoci. Prvým prednášajúcim bol Jozef Mečiar z občianskeho združenia Lepšia Šaľa, ktorý hodnotil watchdogerské aktivity a úspechy, ktoré dosiahli pri občianskej kontrole volených zástup-

cov mesta Šaľa. Ďalšou prednášajúcou bola Emília Beblavá, prezidentka TIS, ktorá účastníkov seminára uviedla do problematiky verejných spoločností a verejno-súkromných partnerstiev (Public – private partnership – PPP), ktoré sa čoraz viac začínajú objavovať aj na Slovensku. Prvú polovicu sobotného programu ukončila prednáška Vladimíra Pirošíka, v ktorej sa venoval legislatívnym možnostiam na Slovensku, ktoré sa dajú využiť pri verejnej kontrole mestských firiem.

Úvodná prednáška Gabriela Šipoša na tému Slovak Press Watch.

Popoludňajší program vyplnili prednášky Jaroslava Duncaja a Juraja Smatanu z občianskeho združenia Klub Strážov a novinárky Evy Laukovej, ktorá sa venovala investigatívnej žurnalistike na Slovensku. Strážania sa pokúsili objasniť postupy pri zakladaní blogov a webov a všeobecne poskytnúť čo najzrozumiteľnejšie informácie o elektronickej komu-

nikácii, ktorá je v súčasnej dobe nevyhnutnosťou. Večerný program bol obohatený o diskusiu so zástupcami českého občianskeho združenia *Oživení*, ktorí sa podelili s účastníkmi o svoje skúsenosti a úspechy dosiahnuté pri občianskej kontrole volených zástupcov Prahy.

Program záverečného dňa Watchdogerskej Skalky 2005 tvorila prednáška Juraja Galla, vedúceho ekonomického odboru Mestského úradu v Žiari nad Hronom, na tému *Ako čítať samosprávne rozpočty*. Prednášajúci poskytol účastníkom seminára komplexné informácie o rozpočte obcí, doplnené praktickými skúsenosťami. Záver dvojdňového seminára ukončila diskusia a v rámci nej účastníci seminára stanovili priority

a naplánovali ďalšie aktivity. Seminár aj turné, ktoré mu predchádzalo, znamenali prínos nielen pre účastníkov, ktorí získali jedinečné informácie a poznatky od ľudí z praxe a od odborníkov, ale aj pre prednášajúcich. TIS plánuje v týchto aktivitách pokračovať aj v budúcnosti. ◆

Peter Filin

projektový asistent TIS

MONITORING VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA NA MINISTERSTVÁCH SR

V predchádzajúcom čísle *Pod lupou* sme v rámci aktivít TIS predstavili monitoring verejného obstarávania (VO) vo všetkých úradoch vyšších územných celkov Slovenska a vo vybraných školách v ich pôsobnosti.¹ Tomuto v poradí treťiemu kolu predchádzal monitoring VO v 10 mestách v roku 2003 a v 15 nemocniciach okresného typu. Zatiaľ

čo predchádzajúce kolá monitorovania VO sa zaoberali organizáciami pôsobiacimi v jednotlivých regiónoch Slovenska, pre možnosť porovnania VO na Slovensku sa TIS rozhodla bližšie pozrieť aj na organizáciu a výsledky VO na ministerstvách. Závety monitoringu TIS spracovala vo forme *hodnotiacej správy* v septembri 2005.²

* * *

Monitorovanie ministerstiev bolo zaujímavé aj tým, že na rozdiel od VO organizovaného na regionálnej a miestnej úrovni v týchto inštitúciách prebieha VO dlhšiu dobu, a teda pracovníci majú dlhšiu prax. Zároveň sa v uvedených inštitúciách uskutočňujú **veľké, významné a verejne sledované prípady obstarávania**. Preto TIS predpokladala, že sa na ministerstvách stretne s relatívne lepšou situáciou týkajúcou sa organizácie VO ako na miestnej a regionálnej úrovni. Ministerstvá boli požiadané o súhlas s týmto monitorovaním a všetky ministerstvá ho poskytli. Zo zistení monitoringu vyberáme:

Priaznivé zistenia

Stav organizácie VO na ministerstvách je lepší ako obstarávanie v regiónoch. Výsledky VO z hľadiska použitých metód obstarávania sú na ministerstvách lepšie ako celoštátne výsledky, publikované Úradom pre verejné obstarávanie (ÚVO). V najväčšej miere sa uplatňujú súťažné postupy obstarávania, niektoré ministerstvá používajú rámcové zmluvy a postupne sa začína uplatňovať aj spoločné obstarávanie. Ministerstvá zväčša majú svoje plány VO a niektoré vedú aktuálne zoznamy prípadov obstarávania. Na informovanie o VO sa začínajú využívať internetové stránky ministerstiev. Jednotlivým prípa-

dom obstarávania, najmä ich súťažným podkladom, sa zväčša venuje primeraná pozornosť. Počet žiadostí o nápravu a počet námietok proti postupu obstarávateľa je pomerne nízky.

Potreba zlepšenia

V rámci procesnej stránky sa TIS zamerala najmä na parametre hodnotiace **organizáciu a transparentnosť** procesov VO. Zistenia na jednotlivých ministerstvách boli odlišné. Uvádzame niektoré z nich:

♦ Aj keď väčšina ministerstiev poskytla veľký rozsah informácií, predsa sa vyskytol rad údajov, ktoré ministerstvá nedali k dispozícii. Takýto prístup nemusí byť nevyhnutne vyjadrením nedobrej vôle príslušných pracovníkov, ale vyjadrením politiky niektorých ministerstiev, ktoré „utajujú“ vybrané informácie nad rámec zákonnej nevyhnutnosti. To vzbudzuje negatívny dojem o hospodárení s verejnými zdrojmi. **Zverejňovanie informácií** o VO je ale dôležitým nástrojom pri zabezpečovaní korektného konania. Verejná dostupnosť informácií o VO sa považuje za hlavný nástroj znižovania priestoru pre korupčné praktiky. Vyjadruje to postoj verejného obstarávateľa, že nemá čo skrývať o svojom hospodárení s verejnými prostriedkami. Príkladom jedného z najbežnejších spôsobov je zverejňovanie informácií o VO

na internetových stránkach ministerstiev.

Všetky ministerstvá majú svoju internetovú stránku a s výnimkou ministerstiev spravodlivosti a školstva pri monitoringu uviedli, že na nej uverejňujú niektoré údaje o VO. Len štyri ministerstvá (financíí, dopravy, pôšt a telekomunikácií, obrany a zdravotníctva) tam však uverejnili aj plán obstarávania na rok 2004. Prípady VO nezverejňujú na svojich internetových stránkach ministerstvá dopravy, pôšt a telekomunikácií, spravodlivosti, zdravotníctva a školstva. Pri náhodnom nahliadnutí na internetové stránky niektorých ministerstiev sme ale nenašli aktívne zverejňovanie informácií o VO ani na stránkach Ministerstva vnútra SR, Ministerstva zahraničných vecí SR a Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR.

♦ Prekvapujúci je **malý rozsah podprahového obstarávania s vyššou cenou**, čo indikuje, že podstatná časť rozpočtových výdavkov na nákup tovarov, služieb a prác sa uskutočňuje nesúťažnými metódami mimo rámca zákona o VO. Takýto prístup otvára viaceré otázky spojené s dodržiavaním litery zákona. V tejto súvislosti je vhodné odporučiť ÚVO vydať metodický pokyn, ktorý by jasne vysvetľoval postupy v takýchto prípadoch, ďalej revíziu interných predpisov na jednotlivých ministerstvách (či

už ÚVO alebo NKÚ SR) a ich dodržiavanie.

♦ Napriek tomu, že **podiel prípadov priameho zadania** je na ministerstvách výrazne nižší ako v celoštátnom meradle, je potrebné zdôrazňovať nevyhnutnosť jeho ďalšieho obmedzovania ako jedného z hlavných nástrojov boja proti korupcii a klientelizmu vo verejnej správe.

♦ Ministerstvá nemajú rozpracované podrobné **manuály** k procesom VO. TIS odporúča venovať tejto oblasti väčšiu pozornosť a zároveň uskutočniť komparatívnu analýzu vyťažnosti **odborne spôsobilých osôb** pre VO na jednotlivých rezortoch.

♦ Ministerstvá nemajú vypracované **eticke kódexy** VO a vôbec nepoužívajú **pakty integrity**. Skúsenosti z viacerých krajín však ukazujú, že aktívne zverejňovanie etických dohôd najmä pri význačnejších prípadoch VO, vyvolávajú tlak verejnosti na ich dodržiavanie, zlepšujú stav VO a zväčšujú obavu obstarávateľov zo zverejňovania ich neplnenia. Preto práve na ministerstvách ako vzoroch ďalšieho zlepšovania tohto stavu treba vyžadovať iniciatívne kroky v etickej oblasti.

* * *

Na záver možno stručne skonštatovať, že organizácia VO na ministerstvách je v priemere lepšia ako na úrovni územnej samosprávy. Situáciu dokrešuje však skutočnosť, že ministerstvá majú čo doháňať v rovine naplnenia minimálnych štandardov transparentnosti. O nadštandardnej transparentnosti sa pri VO ministerstiev hovoriť nedá. ♦

Andrea Gajdošová
spolupracovníčka TIS

¹ Pozri www.transparency.sk.

² Vlach, J. – Sičáková-Beblová, E.: *Monitoring verejného obstarávania na ministerstvách SR (Hodnotiaca správa)*. TIS, Bratislava 2005.

SAMOSPRÁVA A OCHRANA OSOBNÝCH ÚDAJOV

V predchádzajúcich dvoch vydaniach *Pod lupou* sme na týchto miestach informovali o novej legislatívnej úprave konfliktu záujmov v samospráve. Dnes sa v rámci samosprávnej rubriky budeme venovať dvom ďalším aktuálnym témam, ktoré úzko súvisia s prístupom verejnosti k informáciám – problematike ochrany osobných údajov v rámci obcí a miest a problematike informačných povinností tzv. obecných/mestských firiem. Začíname ochranou osobných údajov.

Právo na ochranu osobných údajov fyzických osôb patrí medzi základné ľudské práva. V našom právnom poriadku je garantované čl. 19 ods. 3 a čl. 22 ods. 1 Ústavy SR a špecifikované najmä zákonom č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov. Kľúčovým orgánom štátnej správy, ktorý má túto problematiku v gescii, je Úrad na ochranu osobných údajov SR (ÚOOÚ SR). Tento úrad však najmä v poslednom období čoraz častejšie adresuje jednotlivým slovenským samosprávam stanoviská a opatrenia, ktoré v záujme zabezpečenia ochrany osobných údajov zároveň výrazne zasahujú do práva verejnosti na informácie o činnosti a hospodárení obcí a miest a tiež zužujú možnosť verejnej kontroly komunálnych politikov. Ako napokon uviedol aj predseda ÚOOÚ SR Gyula Veszelei (SMK), „nemôžem propagovať transparentnosť, keď mám na starosti ochranu osobných údajov“ (Trend 29/05).

Príklady

Na ilustráciu uvádzame štyri aktuálne stanoviská ÚOOÚ SR, ktoré tento postup dokumentujú. V reakcii na dopyt bratislavskej mestskej časti Rača úrad vydal stanovisko, podľa ktorého plat starostu a odmeny poslancov sú osobnými údajmi, a verejnosť

teda nemôže byť o ich výške informovaná bez predchádzajúceho súhlasu dotknutého verejného funkcionára. Časť zasadania zastupiteľstva, v ktorej sa o týchto príjmoch rokuje, sa zároveň musí konať s povinným vylúčením akých-

z majetkových priznaní predkladaných podľa nového zákona o konflikte záujmov (porovnaj aj *Pod lupou* 1 – 3/2005, s. 5) možno verejnosti poskytnúť len údaje v rozsahu titul, meno, priezvisko a verejnú funkciu, nie však

koľvek ďalších osôb. Podľa ÚOOÚ SR je osobným, a teda nezverejniteľným údajom aj údaj o celkovej výške odmeny za prvý polrok 2005 pre primátora hlavného mesta SR Bratislavy, a preto ho nesmie poznať nielen verejnosť, ale ani samotní poslanci, ktorí o odmene priamo rozhodujú. V reakcii na list Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS) úrad uviedol, že

informácie o príjmoch a majetkových pomeroch verejného funkcionára. ÚOOÚ SR tiež vydal záväzné opatrenie adresované bratislavskej mestskej časti Staré Mesto, v zmysle ktorého nesmie táto samospráva viac zverejňovať na internete informácie o nadobúdateľoch mestských nehnuteľností, resp. môže uvádzať maximálne iniciály ich mena a priezviska.

Riešenia

Jedným z možných riešení by bola napr. zmena interpretačnej praxe ÚOOÚ SR, ktorý by začal dôslednejšie aplikovať judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu. V jej zmysle má totiž verejný funkcionár (public figure) značne zúžené právo na ochranu svojho súkromia (vrátane ochrany osobných údajov), a to v prospech práva verejnosti na informácie. Inou možnosťou je razantnejší postup orgánov ochrany práva (priestupkové úrady, prokuratúra, súdy) pri vynucovaní odpovedí na žiadosti o poskytnutie informácií, zamietnutých zo strany slovenských samospráv paušálnym odvolaním sa na ochranu osobných údajov. Uvedené problémové situácie však možno zrejme najefektívnejšie vyriešiť priamo zmenou platnej legislatívy, a to či už novelou zákona o ochrane osobných údajov, zmenou zákona o platových pomeroch starostov a primátorov, novelizáciou zákona o obecnom zriadení alebo zmenou zákona o slobode informácií. Práve poslednú uvedenú cestu aktuálne presadzuje Ministerstvo spravodlivosti SR, ktoré v polovici augusta 2005 predložilo do legislatívneho procesu novelu zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Novela by mala nadobudnúť účinnosť 1. januára 2006. Jej podrobnostiam a vplyvu na boj proti korupcii sa v prípade jej schválenia budeme osobitne venovať v ďalšom vydaní *Pod lupou*. ◆

Vladimír Pirošík

advokát, spolupracovník ITS

Zdroj:

Horníková, Z. – Marčan, P.: *Utajujte, prikazuje úrad na ochranu osobných údajov*. Trend 29/2005.

List ÚOOÚ SR pre ZMOS Č. k. 00302/2005-Up zo dňa 7. 3. 2005

Opatrenie ÚOOÚ SR č. 00088/2005UI-P259/05 zo dňa 27. 5. 2005.

Pirošík, V.: *Úrad na ochranu čích záujmov? Sme*, 16. 7. 2005.

MESTSKÉ FIRMY A ZÁKON O SLOBODE INFORMÁCIÍ

Obce, mestá a kraje na Slovensku vykonávajú hospodárenie so svojim majetkom a podnikateľskú činnosť rôznymi právnymi formami: priamo, čiže cez vlastné orgány, ďalej cez príspevkové a rozpočtové organizácie v ich zriaďo-

vacej pôsobnosti, cez neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, ale čoraz častejšie aj prostredníctvom obchodných spoločností, ktoré si buď sami založia, alebo v ktorých majú väčšiu či menšiu majetkovú účasť.

Transparentnosť fungovania tejto posledne uvedenej právnej formy, t. j. obchodných spoločností, je pritom kľúčová. Majetková účasť samospráv v takýchto subjektoch totiž dosahuje nezriedka stovky miliónov a v hlavnom meste SR Bratislave v súčasnosti dokonca šesť miliárd korún. Dôsledkom nárastu počtu, resp. veľkosti „samosprávnych firiem“ však dochádza zároveň k vytlačaniu verejných prostriedkov z verejného okruhu a k ich presunu do súkromného sektora, čo je veľmi často spojené aj so zmenšováním verejnej kontroly. Jedným z najefektívnejších nástrojov verejného dohľadu nad týmito subjektmi pritom môže byť zákon o slobodnom prístupe k informáciám (ZSPI). Ten je napokon aj podľa Najvyššieho súdu SR „konštruovaný tak, že si vyžaduje rozširujúci výklad v snahe sprístupniť verejnosti informácie v čo najširšom rozsahu“.

Pozrime sa teda teraz na možnosti ZSPI v tejto oblasti, a to s osobitným dôrazom na spoločnosti s ručením obmedzeným (s. r. o.) a akciové spoločnosti (a. s.), ktoré sú založené, resp. spoluzaložené mestami (tzv. mestské firmy). Práve zo strany vedenia viacerých mestských firiem sa totiž v poslednom období množia neodôvodnené názory, že sa na nich ZSPI vôbec nevzťahuje, príp. je pre ne typická veľká „informačná neochota“ (porovnaj napr. Prerovský, 2005).

Dve nevyhnutné podmienky

ZSPI v § 2 ods. 3 ustanovuje, že povinnou osobou, t. j. subjek-

tom, ktorý musí sprístupňovať informácie režimom tohto zákona, sú aj právnické osoby založené obcami/mestami (resp. tiež príspevkovými a rozpočtovými organizáciami obcí/miest), ktoré hospodária s verejnými financiami alebo majetkom štátu alebo majetkom obcí/miest. Na to, aby firmy, čiže subjekty súkromno-právnej povahy spravujúce sa režimom Obchodného zákonníka (ObZ), mali informačnú povinnosť podľa ZSPI, musia byť teda vždy súbežne splnené dve podmienky: aspoň jedným zo zakladateľov takýchto obchodných spoločností musí byť obec/mesto (resp. organizácia v jeho zriaďovacej pôsobnosti) a zároveň musí takáto obchodná spoločnosť ku dňu, keď jej bola oznámená žiadosť o informácie, hospodáriť s verejnými financiami alebo s majetkom samosprávy. Ak chýba čo len jedna z týchto dvoch podmienok, firma informovať podľa ZSPI nemusí.

Zúžená informačná povinnosť

Mestské firmy majú pritom iba tzv. zúženú (nie všeobecnú) informačnú povinnosť: sprístupňovať podľa ZSPI nemusia všetky informácie, ktoré majú k dispozícii, ale iba tie o hospodárení s verejnými prostriedkami a o obsahu, plnení a činnostiach vykonávaných na základe uzatvorenej zmluvy (§ 3 ods. 2). Týmto ale nie sú dotknuté ich ďalšie informačné povinnosti podľa ObZ či podľa zákona o obchodnom registri (ZOR). Na druhej stra-

ne, mestské firmy sú povinnou osobou „raz a navždy“ (samozrejme za súbežného predpokladu, že stále hospodária s verejnými financiami), t. j. bez ohľadu na aktuálnu výšku majetkového podielu samosprávy v obchodnej spoločnosti, postavenie minoritného akcionára a pod.

Okrem toho treba uviesť ešte dve ďalšie „pro-informačné“ osobitosti. ZSPI totiž upravuje situácie, keď verejný záujem na sprístupnení údajov prevahuje nad rovnako legitímnym záujmom (aj) mestských firiem informácie utajíť. Hovoríme v tom prípade o tzv. „prelomení“ obchodného tajomstva klauzulou verejného záujmu (§ 10 ods. 2) a tiež o povinnosti firiem sprístupňovať informácie od tzv. tretích, nepovinných osôb (§ 11 ods. 2).

Proces sprístupňovania

Mestské firmy sú na účely poskytovania verejných informácií v dôsledku svojej súkromnoprávnej povahy orgánmi sui generis. Jedným z prejavov toho je skutočnosť, že majú síce právo informácie sprístupňovať, nemajú však právo rozhodovať (t. j. vydávať administratívne rozhodnutia) o ich nesprístupnení. V tomto za nich plne rozhoduje ich zakladateľ, t. j. mesto, a to do siedmich dní od doručenia žiadosti (§ 18 ods. 4, a contrario). Napriek chybám v legislatíve, nedostatočnej judikatúre i nejednotnej praxi sa ustálil názor, že prípadným odvolacím orgánom voči zamietavému rozhodnutiu mesta (štatutára) je okresný

súd, pričom rozhoduje na základe tzv. žaloby na určenie povinnosti povinnej osobe sprístupniť informáciu.

Okrem ZSPI môže však verejnosť realizovať verejnú kontrolu mestských firiem aj sprostredkovane, a to napr. cez poslancov príslušného mestského zastupiteľstva (MsZ), cez hlavného kontrolóra (HK) a za istých okolností aj prostredníctvom podnetov na prokuratúru, resp. podaní v civilnom i trestnom súdnom konaní.

Záverom pripomíname, že s. r. o. a a. s. ktorých spolu/zakladateľom nebolo mesto, t. j. mesto má v nich len majetkovú účasť, nemajú informačnú povinnosť podľa ZSPI, len podľa ObZ a ZOR. Do úvahy sa pritom neberie ani výška aktuálneho majetkového podielu mesta (hoci aj majoritná) v týchto firmách. Isté možnosti verejnej kontroly však majú občania aj tu, a to buď keď sa obrátia so žiadosťou o informácie priamo na „najbližšiu“ povinnú osobu, t. j. na príslušné mesto, alebo opäť prostredníctvom podnetu poslancom MsZ, resp. cez HK. Obidva tieto posledne spomínané samosprávne orgány pritom môžu pri kontrole postupovať tak cez inštitúty ObZ, ako aj cez možnosti garantované zákonom o obecnom zriadení. ◆

Vladimír Pirošík

advokát, spolupracovník TIS

Zdroj:

Pirošík, V.: *Mestské firmy: možnosti verejnej kontroly. Prezentácia. Seminár TIS „Watchdogerská Skalka 2005“*, 23. 7. 2005.

Prerovský, V.: *Správa o monitoringu verejného obstarávania v Bratislave. Bratislava, TIS 2005. Rozsudok Najvyššieho súdu SR 6 SŽ 17/03.*

ÚRADNÍCKA MOTIVÁCIA, OBČIANSKA SPÔSOBILOSŤ A VEREJNÁ POLITIKA

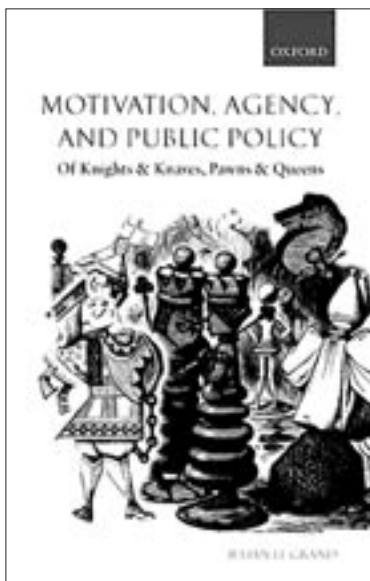
Slovensko, podobne ako mnoho iných krajín, uskutočňuje reformy vo viacerých oblastiach verejného života. Aké pohnútky a hypotézy vedú autorov reformiem k zavádzaniu trhových mechanizmov do verejných a sociálnych služieb zabezpečovaných štátom (ako napríklad zdravotná starostlivosť, sociálne služby, školstvo, bytová politika a pod.)? Je potrebné pri príprave reforiem brať do úvahy správanie sa a potreby cieľovej skupiny obyvateľov? Je v tejto súvislosti podstatné, či občania sú len pasívni konzumenti – **pešiáci** alebo naopak uvedomelí a aktívni hráči – **králi**? A čo reformátori samotní? Vnímajú svoje pôsobenie v prospech spoločnosti ako altruistickú službu verejnosti? Sú to praví **rytieri** alebo pripravujú reformy s ohľadom na vlastné záujmy a osobný prospech – **žoldnieri**? Toto sú hlavné otázky, ktoré si kládol J. Le Grand, profesor na London School of Economics and Political Science, pri písaní svojej inšpiratívnej monografie. **J. Le Grand: *Motivation, Agency, and Public Policy Of Knights & Knaves, Pawns & Queens*. New York, Oxford University Press 2003.**

Le Grand uvádza, že v priebehu minulého storočia došlo v systémoch poskytovania verejných a sociálnych služieb občanom k posunom na oboch stranách, tak na strane iniciátorov a dizajnérov reforiem, ako aj na strane občanov – pacientov, rodičov študujúcich žiakov, poberateľov sociálnych

dávok, nájomníkov atď. Posuny sa týkali tak vnímania občanov pôvodne ako pešiakov, neskôr kráľov, ako aj vnímania úradníkov pôvodne ako rytierov, neskôr ako sebeckých žoldnierov.

Pôvodná koncepcia štátu bola postavená na predpoklade, že tí, ktorí pracovali pre štát a zabezpečovali jeho fungovanie, majú altruistické sklony. Ich správanie a pohnútky môžeme označiť za rytierske. Obyvatelia boli naopak a priori vnímaní ako pasívni konzumenti poskytovaných služieb. Dôsledkom bolo, že verejné služby zabezpečované verejným sektorom boli nízkej kvality, poskytované bez ohľadu na individuálnu situáciu občanov a v konečnom dôsledku neúčinné. Ani opačný model, kde sa verejní zamestnanci správajú egoisticky a občania sú aktívni a organizovaní, by však nevedol podľa autora k lepším a želateľným výsledkom pri zabezpečovaní verejných služieb štátom.

Knih sa opiera o príklad vývoja štátu verejných služieb vo Veľkej Británii a v iných štátoch v povojnovom období. Na 170 stranách ukazuje, že verejní zamestnanci a autori reforiem majú rovnako rytierske pohnútky, ako aj egoistický prístup k svojej práci a k výhodám z nej plynúcich. Ktorá stránka preváži, záleží na konkrétnej situácii. Ani občania nie sú čisto pasívni konzumenti, ale v mnohých prípadoch aktívni hráči na trhu verejných a sociálnych služieb.

Le Grandovým riešením teoretickej dilemy (Je prijateľnejšie, ak verejní zamestnanci sa správajú ako sebeckí podvodníci, zatiaľ čo občania ako aktívni hráči alebo naopak, ak verejní zamestnanci majú rytierske sklony, ale občania sú pasívni prijímatelia rozhodnutí štátu?) je argumentácia v prospech zavádzania kvázitrhových mechanizmov do takých oblastí ako vzdelávanie a poskytovanie zdravotnej starostlivosti. Ukazuje, že tieto mechanizmy vedú, napriek rozšírenému názoru, k zvýšeniu kvality a adresnosti služieb pre občanov. Navyše verejné a sociálne politiky postavené na individuálnom prístupe a aktívnom zapojení občanov do riešenia ich sociálnej situácie vedú k zvýšeniu ich zmyslu pre zodpovednosť za vlastnú existenciu a v končnom dôsledku aj k lepším výsledkom.

Podľa Le Granda sa reformátori vždy pohybujú v už

existujúcom inštitucionálnom rámci, ktorý vplýva na ich možnosti a schopnosti riešiť konkrétne reformné úlohy. Tento rámec rovnako vplýva na ich vnímanie potrieb obyvateľov a naliehavosti ich nepriaznivej sociálnej situácie. Hierarchická štruktúra riadenia deformuje rytierske sklony verejných zamestnancov, preto autor dáva do pozornosti skôr decentralizované formy riadenia, ktoré napomáhajú iniciatíve a individuálnemu prístupu v navrhovaní a realizácii konkrétnych úloh. Súčasný trend v prístupe k spravovaniu štátu poukazuje tiež na posilňovanie participatívnych prvkov demokracie, a teda občania získavajú nové nástroje ako byť aktívnejšími hráčmi pri komunikácii s verejnými zamestnancami.

Táto publikácia je jednou z dôležitých súčasných monografií na tému verejných služieb. Le Grandova práca sa opiera o filozoficko-politické východiská ľudskej povahy. Jeho argumenty sú podopreté empirickým výskumom a doplnené o množstvo návrhov konkrétnych opatrení a riešení. Každý, koho zaujíma kontext, v akom sa pohybujú dizajnéri slovenských reforiem a pracovníci verejného sektora, ktorí slovenské reformy zavádzajú do praxe, by mal siahnuť po tejto publikácii. Publikácia je prístupná v knižnici TIS na Bajkalskej č. 25 v Bratislave. ◆

Branislav Pavlovič
spolupracovník TIS

Riaditeľ Úradu boja proti korupcii **Tibor Gašpar:** Ľudia nás už toľko nekontaktujú

Kedy ste sa ako vyšetrovateľ prvýkrát stretli s korupciou?

– Niekedy v roku 1997, keď som ešte pôsobil na Okresnom úrade vyšetrovania v Nitre. Prípado súvisel s korupciou správcov konkurznej podstaty. Vyšetrovali sme aj korupciu v štátnej správe – najmä v oblasti vydávania stavebných povolení, respektíve v zdravotníctve pri poskytovaní znaleckého posudku. Zaujímavý bol aj prípad súkromnej spoločnosti, ktorej manažéri rozhodovali o tom, ktoré firmy budú subdodávateľmi komponentov pre hlavného výrobcu. Za svoje rozhodnutia požadovali rôzne výhody – peniaze, hotel alebo turistický pobyt zadarmo. Ale zaoberal som sa aj korupciou samotných policajtov.

V akej výške sa pohybovali úplatky, ktoré ste vtedy zadokumentovali?

– Od 2 tisíc korún v prípade policajtov na ulici až po niekoľko stotisíc korún. Zaujímavý bol aj prípad policajtov z hraničného oddelenia, ktorí brali úplatky od cudzincov, ktorí potrebovali deklarovvať, že vycestovali z Maďarska na Slovensko a späť, aby si tým predĺžili povolenie na pobyt v danej krajine. Výška úplatkov za každú pečiatku do pasu a prechod cez hranice bola individuálna.

Nakoľko vážny je problém korupcie v policajnom prostredí?

– Nemyslím si, že je to horšie ako v iných oblastiach. Na políciu sa však, pochopiteľne, pozerá prísnejším okom, keďže ide o inštitúciu, ktorá má dohliadať na dodržiavanie zákonov. Na druhej strane, polícia má možno najlepšie vypracovaný mechanizmus akejsi vnútornej kontroly. Inšpekcia ministra vnútra je v podstate polícia v polícii, ktorá má veľmi dobré personálne aj technické zázemie. Okrem toho je kompetenčne

nezávislá od policajného prezidenta, takže dokáže účinne odhaľovať aj korupciu vo vlastných radoch.

Za aké protislužby si policajti najčastejšie pýtajú úplatky?

– Za zmiernenie, respektíve odpustenie pokuty vodičom, ktorí porušili pravidlá cestnej premávky. Ale riziková je aj oblasť správnej agendy – najmä vybavovanie osobných a cestovných dokladov, prípadne záležitostí, ktoré súvisia s evidenciou motorových vozidiel, zbraní či s pobytom cudzincov. Rozhodovacia právomoc policajtov a dopyt ľudí po týchto službách stále prevyšuje možnosti polície, čo je ideálna pôda pre korupciu.

Ktoré sféry považujete z hľadiska korupcie za najrizikovejšie?

– Predovšetkým zdravotníctvo, školstvo, štátnu správu všeobecne, ale aj prokuratúru a súdnictvo.

Viac ako pol roka ste riaditeľom Úradu boja proti korupcii, ktorý podlieha ministerstvu vnútra. Skoľko prípadov korupcie ste doteraz odhalili?

– Za prvých sedem mesiacov tohto roka úrad vyšetroje 107 nových prípadov korupcie, v ktorých je dosiaľ stíhaných 35 páchatelov, čo je porovnateľné s rokom 2004. Dokonca sa nám podarilo odhaliť rekordný úplatok, keď sme zadržali šéfa Krajského pozemkového úradu v Trnave pri preberaní 1,5 milióna korún. Okrem toho prijímame ďalšie opatrenia technického charakteru, vzdelávame našich ľudí, pričom sa snažíme zlepšiť aj súčinnosť s prokuratúrou, aby sme boli ešte efektívnejší. S lútosťou však musím konštatovať, že po počiatkovej eufórii, ktorá sprevádzala vznik tohto úradu, nastal menší útlm v žiadostiach občanov o vyriešenie ich problémov, súvisiacich

s korupciou v spoločnosti. Ľudia nás už toľko nekontaktujú, viac prípadov korupcie musíme vyhľadať sami.

Čím si to vysvetľujete?

– Zrejme to súvisí s tým, že nie vždy vyriešili problém, kvôli ktorému sa na nás obrátili. V súčasnosti sa napríklad snažíme pomôcť pacientom, ktorí oznámili korupciu konkrétneho lekára, aj tým, že kontaktujeme odborníkov z inej nemocnice. Tí ľudia sa totiž obávajú návratu do prostredia, v ktorom poukázali na nečisté praktiky. Aj predstaviteľ firmy, ktorý s nami spolupracoval v kauze korupcie na pozemkových úradoch, sa nás pýtal, či nebude mať v budúcnosti problém s preklasifikáciou ornej pôdy na stavebnú. Rizikové sú aj daňové úrady. Dokonca sa stáva, že keď firma oznámi, že si od nej pýtal pracovník daňového úradu úplatok, kolegovia podozrivého venujú takejto firme „zvláštnu pozornosť“.

Čím sa momentálne zaoberáte?

– Napríklad korupciou advokáta, ktorý chcel ovplyvniť sudcu, ale aj prípadom správcu bytového fondu opráv, ktorý rozhoduje o tom, ktorá firma a za akú cenu bude vykonávať práce na konkrétnom dome. Ten človek si už stihol vypýtať takmer pol milióna korún.

Úrad boja proti korupcii preveruje aj prípady korupcie na tzv. najvyššej úrovni.

– Možno to vyznie až zvláštne, ale odkedy som nastúpil do funkcie, nekontaktoval ma žiaden politik. Akurát na jednej oficiálnej akcii (Deň polície – pozn. red.), som stretol predsedu branno-bezpečnostného výboru parlamentu Róberta Kaliňáka, ktorý prejavil záujem o stretnutie z titulu svojej funkcie.

Do akej miery je podľa Vás „drobná“ korupcia odrazom veľkej politiky?

– Samozrejme, že keď majú ľudia „vzory“ medzi verejnými činiteľmi, nemôžeme čakať, že zo dňa na deň prestanú podplácať a prijímať úplatky. Práve naopak – mnohí strácajú zábrany. Aj preto treba o korupcii a jej odhaľovaní čo najviac hovoriť.

Veríte, že týmto spôsobom je možné korupciu eliminovať?

– Úplne asi nie. Situáciu môžu niekedy vyriešiť aj zdanlivo jednoduché administratívno-technické opatrenia ako napríklad elektronické pridelenie spisov, ktoré zaviedlo ministerstvo spravodlivosti. Náš úrad sa zasa nedávno podieľal na odhalení podvodu pri prijímacích pohovoroch na Právnickej fakulte UK v Bratislave, čo tiež nebol jednoduchý prípad. Vedenie univerzity bude teraz realizovať ďalšie opatrenia na zamedzenie korupcie, respektíve podvodov pri prijímacích.

Aké protikorupčné mechanizmy fungujú na Vašom úrade?

– Prvým opatrením je už personálne obsadenie jednotlivých postov. Myslím, že bývalý riaditeľ úradu Jozef Šátek zaviedol také mechanizmy personálnej práce, že sa sem dostali dôveryhodní ľudia. Okrem toho pravidelne kontrolujeme činnosť našich ľudí v jednotlivých spisoch.

V teréne však máte aj takzvaných operatívov, ktorí pracujú v podstate utajene.

Ako kontrolujete ich?

– Samozrejme, že úplne to nejde. To by musel byť na každého jedného z nich nasadený ďalší policajt. Ale máme aj iné kontrolné mechanizmy, o ktorých nemôžem verejne hovoriť.

Pokúšal sa Vás už niekto podplatiť?

– Nie, nikdy. ◆

Marek Vagovič
redaktor časopisu Týždeň